

PREOTULU ROMANU

DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciint'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II, v. 7.*

Nrulu XVI.

1. SEPTEMBRE.

An. IX. 1883.

Unele notitie despre casatoriá.

(Urmare.)

Consecuentie din instituirea, restaurarea si radicarea casatoriei la demnitatea de sacramentu. Desvoltarile succesive.

Fiendu casatori'a de la inceputu considerata cá institutiune domnedieésca precumu amu demustratu mai susu, a urmatu cá la tóte popórele se considerá de unu actu religiosu ¹⁾ si inainte de venirea Domnului; venindu inse Domnulu pre pamentu si restaurandu-o din decadentia la puritatea primitiva nu numai a aprobatu parerea despre instituirea ei divina ci a si radicatu-o la demnitatea de sacramentu, de unde prea firesce avea se urmeze, cá pre cumu sacramentele preste totu cadu indispuetiunea basericei, asia si sacramentulu casatoriei de impreuna cu tóte dispuetiunile relative la esentia si validitate cadu in competentia potestati eclesiastice.

In dreptulu acest'a pusa fiendu beseric'a de la inceputu ²⁾ l'a si exercitatu si sustienutu in contenuu, inse fiendu cá insocirea prin casatoriá in consecuintiele sale erá in legatura destulu de strinsa cu viati'a sociale inca si inainte de radicarea casatoriei la demnitatea de sacramentu

¹⁾ Jahn. Bibl. arch. I. 2. §. 179. Magyar igazság ügy XIV. 2. 1880. c. 8 de divort. (III, 19 Innoc. III) Ovid. L. 1. fast. val. Max. I. 2. memorabil. conf. si Szeredy o. c. §. 436 n. 2. p. 1056.

²⁾ I. Cer. VII, 1, 7, 13—15, 34, 38; Evrei XIII, 4; I. Tim. IV, 1; Tert. de an. c. 11; Constit. ap. VI, 11 Orig. Strom. II, 23. III, 12; Post Herim. mandat. IV. c. 1. 4. Ignat. la Policarp c. 5. „πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι καὶ ταῖς γαμανύμεναις μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἔνωσιν, ποιῆσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἡρατὰ θεοῦ ὂν καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν. Tert. adux. II. 9.

și pentru aceia în imperiul roman, unde începuse a se lăți religiunea creștină, dispușetiunile civili făcând cu căsătoria ajunseseră la unu anumitu stadiu alu dezvoltării³⁾ a urmatu că biserica în statulu rom., că inamicu religiunei creștine, nu și-a potutu validată în data tóte dispușetiunile sale despre căsătoria; deci că se aduca în concordia, dispușetiunile din scriptele apostolice din ss. parinti și concilii cu interesele statului, încâtu i eră posibile nu a amenatu a se conformá dispușetiunilor civili în acele puncte, cari corespundeau, seau celu puțin nu se contrariau spiritulu și dispușetiunilor bisericesci.

Succesulu totu-și nu a urmatu îndată nici cu recunoscerea religiunei creștine de religiune a statului; abia după Justinianu i succese a aduce la consunantia legelatiunea civile cu legile bes. și în seclulu IX a le contopí asia, că benecuventarea din partea bisericeii se ffa prescrisa că parte esențiale la închiarea căsătoriei⁴⁾, înse influinția precumpănitória din partea statulu a mai remasu și până astadi în biserica orientale, căci adoptandur dispușetiuni imperiali a recunoscutu statulu dreptulu de a statorí și împiediménte matrimoniale, ma legile civili nă numai că le recunoșce ci se și provóca la ele în mare parte.⁴⁾ Cu multu mai usorú i-a succésu bisericeii a-și desvoftá influinția sa în apusu unde dispușetiunile eclesiastice începura a se proptí prin legile civili și cu deschilinire la popórele germane și galice, în câtu după seclulu XI tóta legelatiunea despre căsătoria s'a concređiutu bisericeii și a duratú până în seclulu XVI⁵⁾ candu prin întrevenirea protestantismulu, care prin investiaturele sale a derivatu poterea la principii staturiloru, — de nou avú de a se luptá mai agerú pentru principiile sale,

³⁾ La romani eră dístingere speciile de căsătoria prin *conubium legatum* între cetățianii (*cives*), *matrimonium* între liberi și *contubernium* între sierbi.

⁴⁾ Siric. ep. f. la Hun. n. 4. Vas. hom. 7 în *Hexaem.* n. 5. Ambros. de Abrah. I. 7. Leon. VI. Nov. 74, 109, 111 și 112 *Zhishman das Eher. d. or. Kirch.* Wien. 1863 p. 691.

⁴⁾ *Indrept. leg. cn. CLXXI* și urm. *Siagna Drept. can. Dr. Ratiu Instit. teol.*

⁵⁾ Mai pre largu areta Szeredy §. 431, Walter §. 295—6 și Cherr. II. §. 133.—134 o. c.

si sustienendu cumca casatori'a este sacramentu, si-a aparatu drepturile facia de casatoria, in câtu tôte staturile catolice au adoptatu decretulu conciliului Tridentinu, care statorise⁶⁾ că: fiendu casatori'a sacramentu, baseric'a a potutu constitui impedimente derimatôrie si că causale matrimonialii cadu in forulu ecles. Inse pre langa tôte nesuini-tiele besericeii — sementi'a protestantismului straplantata chiaru si prin canonisti catolici că A. de Dominis si Lau-noy, si prin pasiulu catezatoriu alu lui Ludov. Bavarulu — s'a latitu si mai departe, ba principiile protestantice trecandu si in Germani'a si aperate intre altii si de faimosulu Febroniu teori'a luata din separarea contractului de sacramentu si de aci deducerea dreptului de statu de a statorî impedimente, au facutu in fine si pre imperatulu Josifu II. se dè faimós'a patenta de casatoria, prin care edîcandu casatori'a de contractu si că atare tienenduse de legelatiunea civile, a denegatu besericeii drepturile ce le exercită mai nainte si i-a lasatu numai implenirea actiunei religiose successive.⁷⁾

⁶⁾ Ses. XXIV. c. 1. 4. 12. — Caus'a că citatele la §. acest'a si urmatoriulu le producemu mai multu din documente referitôrie la beseric'a apusena, este că in oriente contopita fiendu concurin-ti'a besericeii cu a statului facia de institutiunile casatoriei — pre cumu atiaseramu, casuri au provenitu mai rare in oriente de câtu in apusu, si fiendu că aci tractamu despre dreptulu besericeii facia cu statulu — ne-amu rezervatu capetele din indreptarea legei (dela CLXXIX pana la CCXXXV) unde preponderéza dispusetiunile mai multu civile la pertractarea punteloru speciali, ce voru obveni succesivu. Dispusetiunile pure eclesiastice se cuprindu mai speciale in c. 52—54 Laodic. c. 4. 6. 23 50, 68, 78, 80 s. Vas. c. 15 Joan. ajunat. c. 54, 72, 93. 98 VI. s. a. conf. si c. 22 s. Vas. si 11 25. Anciran. c. 27 Calced.

⁷⁾ Dupa patent'a de casatoria (Ehepatent) esita la 1783 jan. 16, urmà la au. 1786 novel'a prin care edise că nu numai la catolici cari au lege scrisa in privinti'a acést'a prin conciliulu Trid. ci si la alte confesiuni, la tôte e necesaria fienti'a de facia a parochului mirelui ori miresei, intru atât'a, in câtu de i-ar' cununà altu preotu fora concesiane, casatori'a se nu stè, sè se desface, ci precumu patent'a din 1783 sub Leopoldu II. la a. 1790, asia se sterse si novel'a in poterea art. 59 din 1791 si lucrurile se reduceru in Austri'a la starea normale de mai nainte. Istor. I. Petr. Maior. part. inedit. in Acte si fragm. p. 159—160.

Dispusetiunea acést'a s'a latítu preste tóte provinciile afara de Ungari'a, si cu tóte ca abia a statu in vigórea in-tréga 7 ani, totusi multe urme i-au remasu nesterse in codicele civ.⁸⁾ pana la inchiarea concordatului austriacu, candu in puterea articolului 10 din concordatu si prin legea din 8 opt. 1856, éراسi s'au redatu besericei drepturile sale facia cu casatorf'a, pre cari esercitandu-le pana la an. 1868 in 25 maiu, judecá tóte relatiunile, cari atingu sacramentulu — rezervandu-si statulu numai deciderea relatiuniloru ce ajungu bunurile casatoriloru, ci prin puterea statului aci de nou i-sau retrasu si stergandu-se articolulu concordatului cumu si patent'a din 8 opt. 1856 concordanta cu canonele, s'au reintrodusu legea civile (cap. II.) din 1 jun. 1811 concrediendu juredictiunea in cauzele matrimoniali organeloru, cari au esercitatuo si inainte de 1. jan. 1857. Ci aceste schimbari succesive de la Josifu II incóce, nu au avutu locu si in Ungari'a, de ora-ce aci nu ajunsese la valoare dispusetiunile lui Josifu II. decátu facia cu protestantii; dreptu ace'a in Ungari'a remasera in viétia regulele dreptului ecles. gen. pana candu la an. 1868 prin articolulu de lege XLVIII se dispuse facia cu tóte confesiunile crestine cá: tóte procesele matrimoniali — in cátu e vorba de validitatea casatoriei atátu facia cu despartírea de patu si mésa cátu si cu despartírea totale, cadu in competentí'a forului eclesiástícu respectivu, éra causele ce se nascu din legatur'a matrimoniale, incátu se referu la legalitatea nascerei, la sustienerea nascutiloru si pretensiunile materiali urmate din despartíre le judeca forulu civile.⁹⁾

(Va urmá.)

---

⁸⁾ De aci a provenitu datin'a la romanii gr. or. de si pre la inceputulu secl. XIX. se despartíá casatoriile acele, ce nu se inchiiau in aintea parochului mirelui ori a miresei, Petru Maioru apriatu de aci i deduce originea precumu si a acelei datene gresíte de a despartí din defectulu celoru trei promulgari. Caus'a introduceri acestei datene la romanii gr. cat. o areta in ist. bas. p. 272 Act. si frag. l. c.

⁹⁾ Dispusetiunile din alte staturi le atinge pre scurtu Szeredy o. c. §. 431, 436, Vering o. c. §. 183. Conf. op. nostru.

Cuventare funebrala.

„Este hotârîtu ómeniloru odata se móra.“
(Pav. cãtra Evrei c. IX, v. 27.)

Ori-ce csista in lume, are si sfersitu. Omulu inca e supusu la regul'a acést'a. Nici sciinti'a, nici santieni'a, nici tari'a, nici frumseti'a, nici bogati'a, nici tenereti'a, cu unu cuventu nimica nu-lu póte scapá dela móрте. Precum léganulu este pentru elu, culcusiulu celu d'antaiu, asia cosciugulu este culcusiulu celu din urma.

De vomu cercá, Întristatii mei Ascultatori! ori din care punctu de vedere giurstarile, intru cari se aflà multi d'între muritoru pana-ce suntu in viétia — ne vomu convinge cá acelea intru atât'a suntu favoritorie pentru dènsii — in câtu ni se pare cá ei voru trai cu lumea — si éta cá nimicu nu-i póte scapá din ghiarele mortii nemilóse.

Unde e unu Alexandru celu mare, care cu arm'a lui a cuceritu asia dicûndu tóta lumea? Unde e unu Darius — cu averea lui cea colosala? Unde e unu Solomonu — cu intie-leptiunea lui cea mare si altii nenumarati?! Séu se luamu numai d. e. impregiurarile in cari ne aflàmu acum'a. Unde suntu toti acei'a, cari mai nainte cu câte-va diecenii a traitu la cas'a acést'a si a amblatu prin ulitiele si locurile aceste? — O, acei'a — toti se afla in morminte — si póte cá nu li-se mai cunóscce nici locul unde suntu astrucati!

Dara noi? noi — cari ne aflamu acum'a adunati in giurulu cosciugului de façia pentru de-a petrece la mormentu pre fratele nostru N. N. — unde vomu fí preste câte-va diecenii?

O, de acum'a intr'unu veacu, séu póte si mai curêndu — nici aceea nu voru scí urmasii nostri — cá óre mai traitámu si noi in lume?!

Da, Intr. mei Asc. — trebuie se morimu — trebuie se avemu sfersítu! —

Suntu inse arbori — animale — plante si unele fenomene in natura — cari in esistinti'a loru intrecu viétia omului. Asia — se díce cá între chedrii Libanului încântatoriu se aflà si astadi arbori — cari au esistatu cu multu mai nainte de venirea Mântuitorului nostru in lume — pana candu pentru omu este hotaritu unu restimpu scurtu, abié de

câți-va ani, după cari aci trebuie se parasésca totu ce a iubit mai tare, totu ce a lucratu si totu ce au agonisitu cu sudóre crunta in viétia!

Si óre ce urméza de aci?!

Sciinti'a de a petrece o aseminea viétia cá se avemu mórte liniscita si fericita. Invetiandu acést'a — amu invetiatu de tóte si scimu de tóte; — am invetiatu sciinti'a cea mai inalta: sciinti'a sciintieloru; pentru-cá nimicu nu ne poté agonisi unu profitu séu vre-unu folosu mai mare — cá o trecere fericita din viétia acést'a trecatória, in cea'alalta viétia netrecatória. Daca nu amu invetiatu acést'a — nu scimu nimicu: ci suntemu calici!

Prin ce o-am poté invetiá, séu prin ce o-am poté cascigá dar' sciinti'a acésta? Prin aducerea aminte la mórte. Mórtea séu aducerea aminte de ea — nu-lu inspaimentéza si nici nu-lu supera pre acel'a, care se pregatesce la ea; pentru-cá singura numai mórtea este midiulocitóri'a fericirei vecinice.

In impregiurarile vietiei, de multe-ori ne reinprospetámu tempurile ce le-am petrecutu odata in placeri; se cuvine dara cá din candu in candu se ne aducemu aminte si de mórte.

Citescu chiaru de pe fetiele vóstre la convenirea acést'a trista, cá aducerea aminte de mórte nu e togma lucru placutu; — cu tóte aceste e bine — cá a uneori sè se in temple si asia — chiaru si din acelu punctu de vedere — cá se ne cutrieramu in fiinti'a nóstra. Mai alesu in dílele nóstre avemu mare lipsa de acést'a; deórece intru atât'a ni-am incapatínatu in reutati, si facia de totu ce este sântu inaintea lui Domnedieu si a ómeniloru de bine — in câtu nu gândimu cu nimic'a — nu mai gândimu cá este Domnedieu — nu mai gândimu, cá trebuie se dâmu séma cu faptele nóstre din viétia — nu mai gândimn, cá trebuie se si murimu odata... cu unu cuventu — traimu, cá si cându am traí in veci, slujindu numai si numai intereseloru nóstre proprii mârsiave.

Unica ocasiune mai este dara, care inca ne mai móia, care inca ne mai imblândiesce si ne mai face cá se gândimu si la Domnedieu — si aceea este — cea de facia, de care

folosindu-me eu acum'a, m'am hotaritu se ve vorbescu: despre mórte invetiandu-ve totodata la iscusinti'a iscusintieloru, cà adeca: cum se aveti trecere fericita din viéti'a acést'a trecatória, in cea-alalta viétiá netrecatória?!

* * *

Intristatiloru Ascultatori! La Romanii nostri de demultu cu inceputulu câslegiloru erá datina a se inmormentá cutarev'a mortu. Datin'a acést'a au fostu introduse cu scopu — cá omulu si in petrecere se-si aduca aminte de mórte si sè se infrâne dela poftete si faptele cele rele. La Egipteni, cu privilegiulu ospetieloru — totu cu acela-si scopu pu-neau pre mésa o capatîna de omu inaintea óspetiloru.

Intru adev eru! daca mórtea ar fí pururea in vederea nóstra — aceea ne-ar infráná dela multe rele; cà-ci se privimú mai de-aprópe in viéti'a ori carui poporu, si se ne intrebamú numai cà ce vedemú acolo?

Vedemú cà cei mai multi ómeni suntu rei, si érasí cei mai pucini buni — care impregiurare se nasce de acolo, cà ómenii arareori i-si aducu aminte de mórte.

Se ne intrebamú numai: de unde vine aceea, cà traímú reu cu de-aprópele nostru? de unde se atítia spuz'a cea infocata a urei si pismeí intru noi? de unde vine resbunarea intru noi? de unde vine aceea, cà traímú numai pentru noi? de unde vine acé'a cà suntemú nemilosi? cu unu cuventu, de unde vine acé'a cà ne alipimú intr'atát'a de viéti'a acést'a ticalósa, de lumea acést'a posomorita? De acolo — cà nu gândimú la mórte.

Eu credú, cà daca sgârcitulu si-ar aduce aminte de mórte si dupa mórte de respłata — ar' fí milostivu facia de cei seraci si neputintiosi.

Eu credú, cà daca trufasiulu si-ar' aduce aminte de mórte si-ar' plecá capulu mai la pamentu si n'ar despretiúí pre sémenulu seu.

Eu credú, cà daca desfrênatulu si necumpatatulu in mâncari, beuturi si alte treburi a-le sale si-ar' aduce aminte de mórte — ar' gandí mai multu cu sanetatea lui.

Eu credú, cà déca necredintiosulu si-ar' aduce aminte de mórte si dupa mórte de judecata — ar' crede in Domnedieu, s'ar teme de Elu si ar' traí dupa poruncile Lui.

Eu credu, că déca ucigasiulu si-ar' aduce aminte de mórte, si dupa mórte de a dóu'a venire, de a dóu'a revedere: n'ar rapí viéti'a de-aprópelui seu.

Mare, intru adevéru mare potere indreptatória are aducerea aminte de mórte. Facia de cugetulu acest'a asia sta omulu: cá inaintea lui Domnedieu.

O, omule nefericitu! ticalosule! apropiate dar' si cauta la cosciugulu acest'a. Cine se afla in trensulu? O fintia, pre care tu ai cunoscut'o; o fintia asemenea tîe. Acestu repausatu, inca au fostu in viéti'a, cá si tu; elu inca a fostu favoritulu sortii, cá si tu; elu inca a doritu, cá dupa mórte se lasa o moscenire frumósa filorui sei, cá si tu; elu inca a fostu frumosu cá si tu; tare cá si tu — si éta! vedi-lu acuma? in ce s'au prefacutu?! ce are din vistierile celea multe? unde i suntu banii cei multi? unde i suntu pretéuui si favoritiu lui? O! elu inca au fostu teneru, cá si tu, maretiu cá si tu si iubitu cá si tu. Ce-i folosescu acuma tóte acele? Nimic'a! Totu ce are se cuprinde in patru scandurele si pucinu locu de pamentu.

Afara de ce vedi acuma cu ochii — unde e numerulu celoru rapiti fora de veste in apa, in focu si in mánile ucigasilorui?!

Fii lui Jovu, candu 'si petreceau mai bine — s'a cutropitu cas'a pre ei. Asişderea si fratele lui Avesalonu fù ucisu fora de veste in petrecere.

Ferice dar de celu ce-si aduce aminte de mórte!

Mórtea inse Intr. mei Asc! e de dóua feliuri, in câtu am poté díce despre ea: cà e si buna si rea. Candu e buna, — omóra numai trupulu; cându e rea — omóra atátu trupulu câtu si sufletulu omului — si acést'a e cea mai gróznica mórte!! De mórtea acést'a suntu rapiti toti acei'a, cari traiescu in pecate aicia pre pamentu. Pecatele le cunosceţi..... Credu că, nici unulu d'între voi Intr. mei Asc! nu ar' vré se fia nimicitu de acésta mórte; pentru aceea voiu aretá mai de parte modulu scaparei de ea.

*

*

*

O trecere fericita din viéti'a acést'a pamentésca nu e togma usióra; de aceea se recere cá omulu se aiba iscusintia multa in viéti'a.

Celu ce se jóca in càrti se jóca din dóue puncte de vedere: séu din petrecere, séu din interesu, cá adeca se dobandésca. Candu se jóca din petrecere, se jóca mai cu nepasare; ér' candu se jóca din interesu, se jóca mai cu bagare de séma. Daca acuma omulu candu se jóca in carti, inca are interesulu acel'a, cá se reusieze bine, adeca cu dobanda; cu câtu mai multu trebue se-si puna tóta silinti'a spre aceea, cá se aibe sfersítu bunu séu altcum mórte fericita; pentru-cà dela acést'a aterna pe venitoriu fericit'a séu nefericit'a stare a sufletului in viéti'a de veci.

Óre este omu care se fia nepasatoriu façia de acestu momentu decisivu? Óre este care se nu prevéda binele de a se pregatí inca de vreme la momentulu dela care aterna fericirea séu nefericirea lui vecinica?

Daca ar stá in puterea omului, cá se móra de dóua ori — inca s'ar' mai poté scusá negrigi'a lui facia de o pregatire buna pentru mórte; càci i s'ar' mai dá unu prilegiu de indreptare; dar' fiindu-cà omulu numai un'a data móre — de asié ceva nu mai póte fí partasiu: ci perindu odata — pieru pentru totu-de-a-un'a dupa dis'a s. s. „*Cându cade arborele spre média-dî séu spre média-nópte, in càtràu cade... acolo remane.*“ (Ecl. XI. 3.) sub ce se intielege cuvintele S. Pavelu rostite la inceputu, cà adeca: „*Este hotaritu ómeniloru odata se móra.*“

Ómenii cei invetiati sustienu, cà vulpea mai nainte de ce ar' trece ghiati'a — o supune la proba nu numai cu piciórele, dar' si cu urechile sale, astfeliu judecandu — cà óre e destulu de grósa cá se nu-si pérda cumv'a peliti'a scumpa.

Astfeliu lucréza — astfeliu de intieleptiune urméza si tu omule in viéti'a ta cá se nu peri! Probéza si tu mai nainte calea cea lunecósa a vietiei pre carea trebue se treci la eternitate. Intréba-te adeseori: ce se lucrezu cá se nu facu pasiu smintitu — pasiu spre perire?

Prob'a o poti face in multe chipuri si pre multe cài. Sânt'a maic'a nóstra Beserica intr'atát'a e de bogata in charurile sale, in câtu e cu nepotintia — cá celu ce alérga càtra dens'a — se nu dobandésca charu si mântuintia. Asia d. e. ea te invétia, cà daca te-ai hotaritu a lucrá spre suruparea de aprópelui teu; daca superi pre Domnedieu séu faci alte

Bibliografia.

Der Orient.

(Geschildert von Amand v. Schweiger-Lerchenfeld.)

(Fine.)

Astadi — adauge auctorulu — Valachii din acést'a peninsula se inmultiescu considerabilu. Dupa cumu scimu acést'a inmultire provine din redesceptarea conscientiei nationale in cosecuenti'a evenimentelor mai nóue. Zelulu lui Apostolu Mârgaritu ne e cunoscutu si numele lui va remané inscristu pe paginile renascerei acestoru frati treziti din lethargia. Recunósce, că cea mai mare pedeca pune renascerei grecismulu cu ierarchi'a s'a bisericésca, ca scapendu-se de sub influinti'a acestei ierarchii, elementulu latinu ar' reaparé si ar' decide multu in procesulu politicu de pe peninsula.

Pre langa tóte aceste, auctorulu recunósce nu fara uimire, ca cei mai multi se numescu cu fala nationala „Rumâni“ si că toti in sufletulu loru apartienu celualaltu elementu „Daco-Romanu.“ Numele de „Cutio-Vlachi“ e unu nume de batjocura, ér' originea nomenclaturei „Tîntiari“ deriva dela pronunçia numeralului 5 cu ç (çinçi) in contrastu cu alu nostru „cinci“. Ast'a numire le-au dat'o Slavii si Grecii, cari totu-de-a-un'a vrendu ne vrëndu au trebuitu se le recunósca originea latina si legatur'a de fratiitate cu ceialalti Romani.

Pre pag. 133 a opului din cestiune cetimu, că la inceputulu evului mediu Romanii din peninsula balcanica se numiau „Mauro-Vlahi“ (Romani negri), apoi ca toti Macedo-Romanii se distingu prin o istetime si talentu generalu insemnatu; descrie mai departe in câteva sîre modulu de viétia alu Macedo-Romaniloru cumu oierii suntu de 1000 ani renumiti cá posesorii turmeloru celoru mai bogate in Europ'a intréga, pe terêmulu industrialu si comercialu, amintesce pe Romanii din Pindu, cari pregatescu armele cele mai frumoése aurite si argintite, apoi vase de metalu nobilu, suntu fauri escelenti, ér' cá constructori si-au facutu unu renume in tóta peninsula in câtu suntu cautati din locurile celea mai departate.

Odinaóra orasiulu „Fotscop“ erá unu centru de cultura, numerá preste 10,000 case frumoése, avea o industria infloritóre, relatiuni de comerciulu fórté estinse, posedea tipografii, in cari se tipariá o multime de cărti. Acestu orasiu a fostu curatu romanescu, a decadiutu inse la inceputulu seclului presentu, prin influinti'a desastroása a Turciloru si Albauesiloru; in loculu lui se afla asta-di satulu Moscopoli. Orasielulu valachu Metiovo ru se póte aventá la renumele orasiului Fotscop. Cá puncte centrale de industria si comerciulu valachu mai amentesce auctorulu orasielule: Calachi, Calarites, Lesinitia. Clinovo, Malacassii si altele, cari de altmintrea nu se afla pe teritoriulu Macedoniei.

Că neguțiatori înca suntu Macedo-Romanii renumiti atâtu în micu, catu și în mare. Aci citéza Dlu Lerchenfeld firmele de renume european: Sina, Circa, Dumba, adaugându, ca mai suntu altele multe de renume provincialu. — Cu acést'a se finesce interesant'a descriere a Macedo-Romaniloru.

CORNELIU POPU PECURARIU.

D I V E R S E.

Adunarea generala a XXII. a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, într'unita la Brasiovu în dîlele 29 Aug.—1 Sept. st. n., a fostu un'a dintre cele mai bine cercetate adunari generale ale asociatiunei transilvane dela urdîrea ei pâna astadi. Unu numeru frumosu de intelleginti romani de tôte categoriile si din tôte tienuturile locuite de Romani, accusera cu acésta ocasiune la Brasiovu pentru de a luá parte la acésta într'unire national-literaria.

— *In 29 Augustu* dupa finirea serviciului divinuu unu numeru imposantu de Romani se îndreptară spre frumosulu edificiu alu gimnasiului romanescu, unde se tienură siedintele acestei adunari generale.

Sal'a gimnasiului, frumosu decorata cu ghirlande de verdétia si cu buchete de flori, se implá în curêndu de celu mai distinsu publicu de amendoue securile.

Intre cei de fația se poteau deosebî: la mas'a comitetului, d-nii: bar. Ursu, Baritiu, Stezariu, Cosm'a, Popescu, Barcianu, E. Brote, Romanu, Il. Puscariu si Dr. Harsianu; din partea autoritatiloru politice din locu: dlu comite de Bethlen inspectorulu scolaru Fr. Koós si d-lu J. Hintz, secretariu la camer'a comerciala din locu. Din Romani'a erá de facia o grupa de totu frumósá de barbati si de dame. Insemnamu dintr'acést'a pe domnulu N. Ionescu, profesorulu de Universitate, fostu ministru si membru alu comisiunei de delimitare, pe dlu I. Popescu din Bârladu, mai multi domni deputati din Romani'a, pe d. N. Racovitia si G. Isvoranu, pe d. Bibicescu deputatu si Redactorulu la „Romanulu“, pe d-nii Dr. T. Nica, novelistulu N. D. Popescu s. a. din Lipse'a a venitu d. G. Muescu, cá representantu alu junimei romane de acolo. La mas'a diareloru erá reprezentate: „Romani'a Libera“ „Independance Roumaine“, „Binele Publicu“, „Timpulu“, si tôte diariale de dincóce de Carpati.

D-lu vice-presidente alu „Asociatiunei“, consiliariu în pensiune *Iacobu Bolog'a*, invitatu de o comisiune, intrá în sala si dupa ce ocupá scaunulu presidialu, deschise adunarea printr'o vorbire, în care mai antaiu 'si aratá parerea de reu, cá presidiulu nu póte fi reprezentatu prin venerabilulu d-nu Timoteiu Cipariu, care de pre sente se afla la baile dela Basn'a; mai departe salutá pe membrii

din Brasiovu si pe cei externi si totodata invitã pe cei, cari nu figurãza inca cá membrii ai „Associatiunei“, sã se inscrie si densii; in fine dadù câte-va informatiuni mai amenuntite despre genes'a „Associatiunei transilvane“ si despre tendintiele ei.

D-lui vice-presidente 'i respunse in numele Brasioveniloru pro-topopulu I. Petricu, care bineventã pe óspetii ce n'au pregetatu a veni din tóte partile indemnati de iubirea ce-o semtu pentru literatur'a nationala.

Amëndoue aceste vorbiri fura primite cu „Se traiésca!“

Urmã cetirea apelului nominalu a membriloru cu dreptu de votu ai „Associatiunei“, apoi se alese o comisiune, care se inscrie membrii noi. Siedinti'a se suspinse pentru 15 minute. La deschidere raportorulu comisiunei, declarã, cá s'au inscrisu cá membri noi si au platitu tacse remase in restantia 66 insi. Toti cei inscrisi din nou câtii suntu suditi austro-ungari, fura recunoscuti de membrii ai „Associatiunei“. Se cetira apoi telegramele de felicitare sosite dela urmatorii d-ni si dela urmatórele corporatiuni: Dela metropolitulu Mironu Romanulu, dela Romanii din Reghinu, dela societatile din Romania „Unirea“ si „Carpatii“, dela d-nii Rosca, Frangulea si Stoenescu din Bucuresci, dela inteligenti'a din Desiu, delã inteligenti'a din Dev'a; si dóue epistole adresate adunarei generale, cari fura întempinate cu aplause numeróse. Cea de antãiu a fostu dela d-lu professoru din Brasiovu Dr. N. Popu, care impartasi adunarei, cá este gat'a a pune la dispositiunea tuturor membriloru presenti ai „Associatiunei“ câte unu esemplariu gratuitu din lucrarea s'a cea mai noua: „Monografi'a Brasiovlui cu deosebire in ceea ce privesce pe Romanii de aici.“ A dóu'a scrisóre a fostu dela d-lu Rîurénu din Bucuresci, carele tramise pe sém'a fondului „Associatiunei“ sum'a de 1200 lei noi. Acésta suma impreuna cu fundatiunea Radu M. Rîurénu, se formeze unu fondu deosebitu „alu fratiloru Radu si Gheorghe Rîurénu“, din interesele carui'a sã se ajute tineri de ai nostri lipsiti de mijlóce, cari cercetãza scól'a cu succesu bunu. — Se presentara mai multe petitiuni. Intre acestea insemnamu un'a din partea inteligenti'e nóstre din Orasthia, prin care „Associatiunea“ se invita pentru anulu viitoriu acolo.

In fine se cetesce raportulu despre activitatea comitetului. Din acestu raportu estragemu urmatórele puncte: Comitétulu a cumperatu cu sum'a de, aprópe 28,000 fl. cas'a numita la „leulu albu“ din Sibiiu despre care se spera, cá va aduce mai multu venitu, de cum ar' poté aduce sum'a cheltuita. Mai departe comitetulu propune, cá intro parte din locul, ce se tiene de acésta casa sã se zidésca unu edificiu potrivitu pentru o scóla superióra de fete, pentru infintiarea carei'a propune a se intrebuintia fondulu academii romane de drepturi. Façia de monumentulu lui Andreiu Muresianu se impartasi, cá comitetulu este gat'a a inmanuá sum'a de 1977 fl. 79 cr. colectata pentru redicarea acestui monumentu comitetulu infintiatu in Brasiovu anume spre acestu scopu.

Comitetulu impartasí mai departe adunarei, cà cestiunea moscenirei remase in urm'a repausatului erou Avramu Iancu se va regulá in curêndu; totodata propuse, cá curtea si cas'a, in care s'a nascutu neuitatulu nostru Iancu se nu se instraineze in nici unu chipu.

In sfêrsitu dupa ce impartasí cà sumele depuse in administratiunea s'a se urca la 101 mii fi. si cà guvernulu d'in Pest'a a denegatu intarirea câtoru-va domni din Romani'a cà membri ai „Asociatiunei“, — Comitetulu multiamí pentru increderea pusa intr'in-sulu si cerù dela adunare se fia absolvatu.

Raportulu comitetului se incredintiá spre censurare unei comisiune alésa pentru propuneri; ér' budgetulu, care se impartí in esemplare tiparite tuturor membriloru de faéia, se dede comisiunei budgetare spre revidiare.

— Acésta dí a intr'unirei national-literaria s'a inchiatu cu unu *Concertu* arangiatu in sal'a Hotelului Nr. I. de Reuniunea romana de gimnastica si de cantari din Brasiovu, cu concursulu Dloru G. Dim'a si J. Muresianu jun., a caruia *Programu* a fostu urmatoriulu:

1. Muresianu jun. „*Stefanu celu mare.*“ Uvertura pentru orchestra.
2. Loewe C. „*Archibald Douglas.*“ Balada pentru voce de basu cu acompaniare de piano; cântata de d-nulu G. Dim'a.
3. Leonard H. Grande „*Fantaisie militaire*“ pentru violina cu acompaniare de piano, executata de d-lu Dr. I. Baiulescu.
4. Dim'a G. „*Hor'a*“. Coru de dame si barbati cu orchestra.
5. Gade W. „*Craies'a ieleloru,*“ balada svedica pentru solu, coru si orchestra.

Cu tóte, cà acestu programu consta numai din 5 piese totusi au trebuitu aprópe 3 óre pentru executarea lui. Acésta impregiurare servesce de altmintrea si spre laud'a concertantiloru, deórece doue piese: Uvertur'a d-lui Muresianu si „*Hor'a*“ d-lui Dim'a au trebuitu sè se repeteze de dóue ori la cererea publicului, care salutá pe compositoru cu vii si indelungate aplause.

— In 30 Augustu dupa verificarea protocolului siedintiei din díu'a precedentá, se cetirà telegramele sosite mai târdíu, si anume: dela d-lu presidentu T. Cipariu, dela Societatea studentiloru de medicina din Bucuresci, dela Romanii Selagiani, dela Romanii din Vien'a, dela d-lu Nic. Drocú-Barcianu din Giurgiu, dela d-lu Ladislau Vaid'a; si in fine o telegrama in versuri, care produse mare ilaritate, dela „*Vasilic'a Cosmutianu, vechiulu poetu chioranu.*“

Se continua cu raportulu despre membrii, cari s'au in scrisu de nou, séu cari au platitu tase restante. Cu totulu, s'au incassatu 1071 fi. si anume dela 62 membrii noi si 18 vechi (numai din Brasiovu 43.) Urméza raportulu comisiunei budgetare. Raportulu acestei comisiuni, recomanda proiectulu de budgetu prezentatu din partea comitetului in intregulu seu; numai la punctulu 17, unde este vorb'a despre unu stipendiu de 300 fi. destinatulu pentru unulu dintre studentii dela scóelele superióre, propune cá acestu stipendiu sè se dea unui ascultatoriu de silvicultura.

În deșbaterea generală asupra proiectului de bugetu prezentatu de către comitetu, s'au reflectatu din unele parti că pînă acuma mai tôte venitele „Associatiunei“ s'au întrebuintiatu pentru stipendii, era pentru mass'a poporului nu s'a facutu aproape nimic'a si s'au propusu, că de-aici înainte se se dé mai multa îngrijire majoritatii absolute a poporului nostru, se se ajute invetiamentulu elementaru, se se creze o mică biblioteca poporala s. a.

— În acésta dí s'a datu si unu banchetu séu méssa comuna în sal'a Hotelului nr. 1. la care au participatu preste dóue sute de însi. Sal'a si mas'a eráu frumosu împodobite si music'a orasienésca cântá piese nationale romanesci. Dupa servirea siampaniei conversatiunea ce era fórté animata, fù intrerupta de catra d. presiedinte alu Associatiunei Jacobu cav. de Bolog'a, care inchinà unu paharu în sanatatea Maj. Sale Imperatului si Regelui Franciscu Iosifu I. si a întregii familie imperiale accentuandu, că acésta Associatiune are se multiamésca esistentia s'a bunavointiei si protectiunei înaltulu nostru monarchu. Toastulu acest'a se primí c'unu „se traiésca.“ music'a intonandu imnulu imperatescu. — Dintre toasturile ce au urmatu, însemnamu pre acél'a alu d-lui Strevoiu pentru comitele supremu de Bethlen; comitele Bethlen multiamindu redicà unu paharu pentru sexulu frumosu în limb'a maghiara si terminà cu câteva cuvinte romanesci, D. Baritiu redicà unu paharu pentru d. primariu Brennerberg si pentru prosperitatea Brasiovului; si altulu pentru vice-comitele Roll. D. adv. Lengeru salutà pe óspetii veniti din tôte partile multiamindu-le cu caldura. D. protopopu Petricu toastà pentru d. presiedinte si înflorirea Associatiunei. D. Racovitia multiamí fórté mișcatu pentru fratiésca primire si îmbracișiare a Romaniloru de preste munti. D. vicecomite Roll multiamindu beù pentru înfratirea între nationalitati. D. Dr. Neagoe salutà pe reprezentantii pressei. D. Trombitasiu inchinà pentru comitetulu arangiatoru. Dr. A. Muresianu respunse în numele reprezentantiloru pressei si în deosebi multiamí în numele confratiloru sei diaristi din Romani'a pentru urarile calduróse fratiesci ce li s'au adresatu. — D. adv. Pop'a rosti în fine unu toastu, în care desvoltà multu umoru. — Cu acést'a s'a finitu mas'a si music'a a intonatu o hora.

— Acésta dí s'a terminatu printr'o *representatiune teatrala*. S'a datu „**Craiu-Nou**“ de V. Alesandri opereta într'unu actu, musica de multu regretatulú C. Porumbescu. Acésta opereta fù esecutata si de asta data de către tinerimea romana din Brasiovu cu unu succesu, care ar' fi pututu multiami si pe celu mai severu criticu.

Înca dela 7 óre sér'a pe strad'a teatrului nu mai putea strabate nimeni de publiculu amatoru, care se imbulzea cu scopulu de a-si asigurá unu biletu de intrare. Localulu teatrului a fostu asia de ocupatu încátu multi din auditori au fostu siliti se stea prin coridóre si prin odaile laterale. — Dupa introductiunea cântata de orchestr'a, condusa de d. Jacshik, cortin'a se redica la órele 11°.

Intru acestu momentu publiculu, surprinsu de unu tablou feericu, ce i se presentà inaintea ochiloru, isbucni intr'unu aplausu freneticu. Acestu aplausu fù bine meritatu din partea diletantelor si diletantiloru de pe scena, cari esceláu prin frumseti'a costumelor loru nationale precum si prin infaçisiarea loru gratiósa si vesela. Erá in adevèru unu aspectu admirabilu ce 'lu oferiá frumósele si dragalasièle nóstre romancutie in sublimulu loru costumu nationalu. — Representatiunea a seceratu unu deplinu succesu. Joculu, corurile tóte si diferitele roluri in jocu si music'a viua si placuta in genere se esecutara cu o precisiune si o elegantia rara in câtu publiculu, cu tóta caldur'a nesuferita ce domniá in sala, nu se potea retiné a-si aratá multiumirea s'a prin aplause si exclamari neinterupte. Rolurile principale, precum „Dochiti'a“ jucata de D-na Carolin'a Lengeru „Anic'a“ jucata de D-r'a Corneli'a Romanu; „Ispravniculu“ de D-nu A. Bârsèanu si „Mosiu Corbu“ de D-nu Butnariu fura esecutate cu-o sigurantia si facilitate ce nu suntemu obicinuiti a le vedé la representatiunile de diletanti. Asemenea se póte dice despre domni T u c u d i ' a (Bujoru) si I a c o b e s c u (Lenesiu), cari au avutu bunatate a veni din Lugosiu si a substitui pe domnii, cari jueasera mai inainte cele dóue roluri, cà s'au purtatu destulu de bravu. — Esecutarea precisa a soluriloru si a coruriloru merita tóta laud'a.

BCU Cluj / Cent (Va urmá.) sity Library Cluj

Rogatiune inainte de marturisire.

Érta-me, cerescu parinte!
Cà cutezu a indreptá
Umilitele-mi cuvinte
Spre inalta faci'a ta.

Si eu, vai! amaru de mine!
Pecatosu nefericitu!
Pentru-atátu nespusu de bine
Totu cu reu ti-am resplatitu.

Tu esci bunu preste mesura
Dómne, si 'ndurarea t'a
Nici unu glasu nu-i in natura
Se o póta esprimá.

N'a trecutu o di, parinte,
In care se nu-ti gresiescu:
Simtu ah! simtu de adi 'nainte
Cà nu-su demnu se mai traiescu.

Tu mi-ai datu viétia mie
Si 'n viétia m'ai nutritu,
M'ai condusu spre bucurie
Si de rele mai feritu.

Dar' tu nu voiesci se piéra
Intristatulu pecatosu,
Ci vrei sè se 'ntórca éra,
Se traéscu cuviosu.

Mi-ai datu ochi, mi-ai datu vedere
Lumea veselu s'o privescu,
Mi-ai datu sufletu, ce nu piere,
Mi-ai datu graiu se te marescu.

Érta-mi, érta-mi dar' si mie
Prea 'ndurate Domnedieu!
Si de adi pana 'n vecia
Voiu mări numele teu!